

BENLİK SAYGISI, ÖZYETERLİLİK VE İÇSEL MOTİVASYON İLE DENEYİME AÇIKLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ: META-ANALİZ

RELATIONSHIP BETWEEN SELF-ESTEEM, SELF-EFFICACY AND INTRINSIC MOTIVATION WITH OPENNESS TO EXPERIENCE: META-ANALYSIS

Mustafa TEKKE¹ - Atilla YILDIZ²

Öz

Bu araştırmada, kişilik özelliklerinden olan içsel motivasyon, özyeterlilik ve benlik saygısının Beş Büyük ve HEXACO'da yer alan deneyime açıklık ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda içsel motivasyon, özyeterlilik ve benlik saygısı ile deneyime açıklık arasındaki ilişkinin .20 üzerinde olduğu saptanmıştır. Alan yazısında bireylerin bahsedilen benlik faktörlerinin değerleri arttıkça deneyime açıklık değerinin de arttığı görülmüştür. Bu araştırmada, deneyime açıklık ile benlik faktörleri arasındaki ilişki sistematik derleme/meta-analiz yoluyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, benlik faktörleri ile deneyime açıklık arasında pozitif ilişki görülmüştür. Bununla birlikte, yapılan diğer araştırmaların birbiriyle uyumlu olduğu saptanmıştır. Gelecek çalışma olasılıkları ve bu çalışmanın sınırlılıkları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: deneyime açıklık, benlik saygısı, özyeterlilik, içsel motivasyon, Beş Büyük, HEXACO

Abstract

In this study, the relationship between the intrinsic motivation, self-efficacy and self-esteem, which constitute the personality character and the openness to the experience in the Big Five and HEXACO is examined. As a result of the study, it was determined that the relationship between intrinsic motivation, self-efficacy and self-esteem and openness to experience was over .20. It was seen in related field that the openness to the experience increased as the mentioned personality factors increased. The relationship between openness to experience and personality factors was investigated through systematic review/meta-analysis. At the end of the study, the studies found a positive relationship between personality factors and openness to experience. Together this, the studies were found to be compatible with each other. Future study possibilities and limitations of this study are discussed.

Keywords: openness to the experience, self-esteem, self-efficacy, intrinsic motivation, Big Five, HEXACO

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mustafatekke@gmail.com, Orcid:0000-0003-0412-4353

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Düzce Üniversitesi, atiyldz33@gmail.com, Orcid:0000-0003-2822-2601

GİRİŞ

Kişilik, bireyin davranış, tutum ve duygularının tümünü içerir. Kapsamlı tanımlardan olan “bireyin kalıcı, kendine özgü duygu, düşünce ve davranış kalıplarına katkıda bulunan psikolojik özellikler” (Cervone ve Pervin, 2008, s. 8) şeklinde ifade edilir. Kişilik, bireyin sosyal, duygusal, fiziksel ve zihinsel yönlerinin neredeyse tümünü kapsamak ile birlikte bireyin davranışlarındaki eğilimleri ve karakter oluşumunu etkilemektedir (Yelboğa, 2006). Kişiliğin boyutlarıyla ilgili kuram çalışmaları 1930 yıllarında Allport tarafından başlatılarak Eysenck and Eysenck (1969) tarafından ise ilk defa model haline getirilmiştir. Daha sonraki yıllarda McCrea ve Costa (1991) tarafından ise “Beş Büyük Faktör” (Big Five) olarak geliştirilmiştir. Son olarak ise Lee ve Ashton (2004) bir yeni faktör daha ekleyerek (Dürüstlük ve Alçakgönüllük) altı faktöre (HEXACO) çıkarmışlardır. Altı faktör kişilik kuramı bütünleştirici kuram olarak görülür. Yapılan diğer araştırmalar, kişiliğin altı faktör çerçevesinde düzenlenebileceğini göstermektedir (Aghababae, 2012; Aghababaei et al., 2016).

Altı faktör kişilik kuramı; kariyer ve iş performansı (Eggers, 2000; Yelboğa, 2006; Korkmaz, 2003), eğitim (Polat, 2009; Kelly ve Johnson, 2005; Bassili, 2006) ve diğer birçok konuda çalışmaları içermektedir. Türkiye’de ilk kez Wasti, Lee, Ashton ve Somer (2008) tarafından Altı Faktör Kişilik Modeli olarak Türkçe’ye uyarlanmıştır. Bu model içerisinde “deneyime açıklık” en çok yordanan ve pozitif duygularla olumlu yönde ilişkisi olan faktörlerden birisidir (Kaufman ve diğerleri, 2006 ; McCrae, 1993). Deneyime açıklık, ilgili olmak, meraklılık, yeniliklere açık olmak, bağımsızlık, yaratıcılık, değişime açık olmak gibi kişilik özellikleri ile doğrudan ilişkilidir (Neff, Hseih, and Dejithirat, 2005). Bunun yanında, sosyal etkinliklere katılma, farklı duygu ve düşüncelere açık olmak eğilimini gösteren bir faktördür (Village, 2011). Bireyin değişime ilgi ve yeniliklere yönelme durumu, sanatsal yönünü temsil ettiği bilinmektedir (bkz. Feist, 1999). Deneyime açık bireyler, yeni fikirler üretmekten hoşlanan, maceracı, hayalci, meraklı, özgün olma, sanata karşı ilgili, estetik duyarlılığa sahip, üretken ve yenilikçi kimseler olarak görülmektedir (McCrae, 1987). Buna karşılık, deneyime açıklığı düşük olan bireyler ise değişime direnen, yeniliklere kapalı, tutucu, geleneksel ve sabit fikirli kimselerdir (bkz. McCrae ve Costa, 1997). Yanı sıra deneyime açıklık, bir şeyi anlamak, edinmek veya öğrenmek için duyulan uğraşma isteği ve çevredeki aykırı durumları inceleme veya gizemli nesnelere üzerinde durma; araştırma, inceleme ve yönetme gibi olumlu dönütler verme; bireyin, çevresi ya da kendisi hakkında izlenim edinmek için yaptığı araştırma ve bu konuda ısrarcı olma eğilimidir (Coşkun ve Demirel, 2009). Geniş bir çerçevede değerlendirildiğinde; “deneyime açıklık faktörü altı faktör kişilik kuramı içinde bilişsel yönü en fazla olan özelliktir” (Basım, Çetin ve Tabak, 2009, s.23) şeklinde görülmesi bu özelliği önemli kılmaktadır.

Deneyime açıklık; güdülenme, kişilik ve karakteri etkileyen içsel süreç (Recepoglu ve ark., 2013) ve kültürel ve sanatsal uğraşlara yansımıştır (Hirsh ve ark., 2009). Bireyin deneyime açıklık özelliği bir içsel süreç ile ilişkili olup merak duygusu ile açıklanabilir (Berlyne, 1960). İçsel motivasyonu da uyartabilen duygusal ve bilişsel merak bulunmaktadır. Pozitif psikolojide yapılan çalışmalarda içsel motivasyonu artırma, güdülenme ve kişilik karakterinin önem kazandığı görülmektedir (bkz. O’Neil ve Drillings, 1994). Dahası güdülenmenin merkezini meraklılık oluşturmaktadır. Meraklılık genel olarak ilgi ve ihtiyaçlarımızdan bağımsızdır; aksine meraklılık, dikkatimizi hiç ilginin olmadığı nesnelere yoğunlaştırarak bilgilerimizin genişlemesini sağlamaktadır ve söz konusu olan merak;

güdülenme, kişilik karakter ve kendini tanımayı doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Schmitt ve Lahroodi, 2008).

İçsel motivasyon

İçsel motivasyon, bireyin tanınmak, adını duyurmak veya bir şeyi not alıp kaydetmekten ziyade, bireyin bir işi kendisi için yapması; öğrenme ihtiyacını karşılaması ve başarı duygusunu geliştirmesi için doğal ortamlarda gerçekleşen bir motivasyon türüdür (Deci ve Ryan, 1985; Ryan ve Deci, 2000). İçsel motivasyon türünde öğrenme ya da herhangi bir davranışın kazanılması, içe yönelik eğilimler olan tatma, hoşlanma, koklama ve haz alma gibi davranışlardan hareketle bir zorlama olmaksızın elde edilir (Johnson ve Johnson, 1985). Bireyin içsel sürecini temsil ettiğinden kompleks bir yapıya sahiptir ve dışarıdan gözlemlendiğinde anlamakta ve algılamakta güçlükler yaşanabilir (Cameron ve Pierce, 1994). Bununla birlikte, içsel motivasyonun deneyime açıklık, adanmışlık ve kendini geliştirme, gelişime açıklık veya gelişime istekli olma ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Komarraju ve Karau, 2005).

İçsel motivasyonun deneyime açıklık ile daha çok sorumluluk ve dışadönüklük ile ilişkili olduğunu saptanmıştır (Clark ve Schroth, 2010). Deneyime açıklığın motivasyon ile dolaylı ve pozitif yönde ilişkisi olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (ör., Clark ve Schrotch, 2010; Hart ve ark., 2007). Bu nedenle, içsel motivasyonu yüksek olan bireylerin bir şeyleri anlama ve öğrenme arzusu daha fazladır.

Özyeterlilik

Özyeterlilik, bireyin çevresinde olup bitenlere karşı etkili olabilecek bir davranış başlatarak herhangi bir sonuç alıncaya kadar davranışı devam ettirebileceğine olan inancıdır (Bandura,1994). Özyeterlilik kişinin kabiliyetli olmasıyla birlikte kendine ve kendi kaynaklarına güvenmesi olarak anlaşılır (Zimmerman, 2000). Başka bir deyişle, bireyin bir işin üstesinden gelmek için yeterli beceriye sahip olsa da kendine inancı düşükse bu becerilerini harekete geçirmeyebilir.

Başka bir boyutta ise, bir eylemin tasarlanması, gerekli yeteneklerin farkında olunması, düzenlenmesi ve eylemin zorluğu fark etmeksizin eylemle birlikte elde edilecek getirilerin gözden geçirilmesi sonucunda oluşan güdülenme düzeyi gibi öğeleri içerir (Bandura, 1997). Buna dair farklı bulgular mevcuttur. Örneğin, özyeterlilik ile deneyime açıklığın akademik başarıda büyük bir etkisinin olduğu (Peterson ve Whiteman, 2007) sürülmesine rağmen Sanchez-Cardona ve diğerleri (2012) yapmış oldukları çalışmada böyle bir ilişki saptayamamıştır.

Benlik Saygısı

Benlik saygısı, bireyin kendi kendini değerlendirmesi ihtiyacı üzerine yoğunlaşmaktadır ve bireyin kendini mükemmel veya üst düzeyde hissetmesi değil, aksine bireyin kendini kabul etmesi, potansiyelinin farkında olması ve başkaları tarafından olduğu gibi kabul edilmesidir (Adams ve Gullota, 1989). Olumlu benlik saygısına sahip birey kendini tümüyle kabul eder, kendine değer verir ve güvenir (Salmivalli ve ark., 1999). Diğer faktörler dahil motivasyon, kaynak gücünü benlik saygısından alabilir (Decay ve Kenny, 1995).

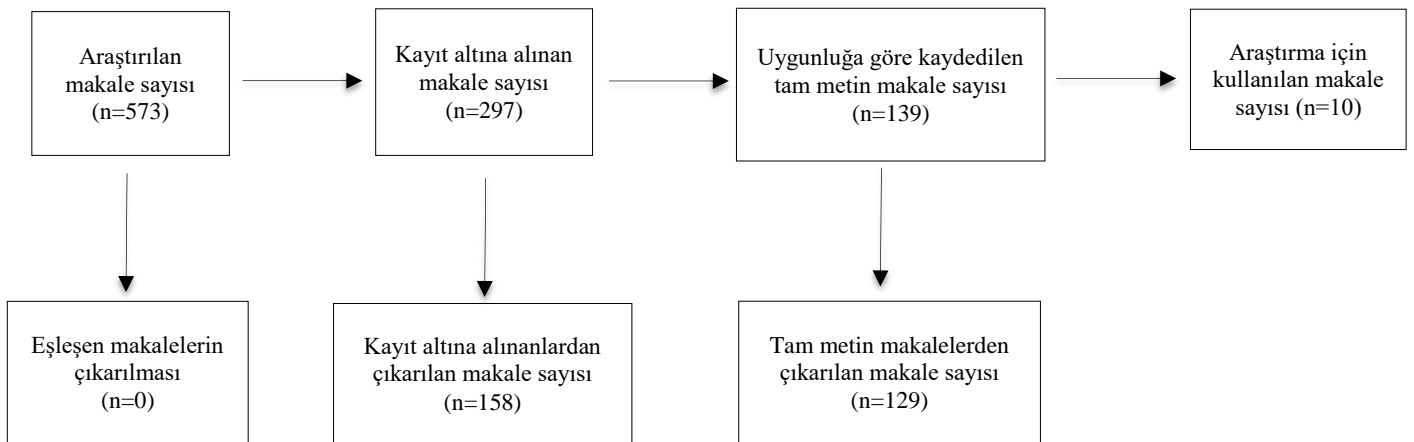
Benlik saygısı ile deneyime açıklık arasında yapılan çalışmalarda pozitif bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir (Aghabebei ve ark., 2016; Erdle ve Rushton, 2011; Zeigler-Hill ve ark., 2015). Yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olan bireyler, yeterli özgüven, psikolojik iyi hissetme, kurallara sıkı sıkıya bağlı olmama ve sosyal ilişkilerinde iyi olma gibi

özelliklere sahiptir (Rosenberg, 1965). Deneyime açık olan bireyler orjinallığe, hayal gücüne ve yeniliklere açık sahip bireylerdir (Viswesvaran ve Ones, 2003). Bu şekilde, deneyime açık olan bireyler yüksek özgüven sahibi olma özelliği göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, benlik saygısı ile deneyime açıklık faktörü arasında olumlu bir ilişki var olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, özellikle deneyime açıklık faktörünün alt konuları olan “estetik zevk, meraklılık, yaratıcılık ve geleneklere bağlı kalmama” (Ulu ve Bulut, 2007) ve deneyime açıklık faktörünü etkileyebilecek olan içsel motivasyon, özyeterlilik ve benlik saygısı ile ilişkilerini meta analiz yoluyla araştırmaktadır. Bahsi geçen faktörlerle deneyime açıklık arasındaki ilişkiyi sistematik derleme şeklinde ele almayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, sistematik derleme ve meta analizleri için PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta Analyses) (Moher et.al., 2009) kontrol listesinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler ve makaleler Google Akademik, Science Direct, HEXACO, PsycNET, Tez Yök, OMICS international ve Turkishstudies gibi akademik veri tabanlarından alınmıştır. Anahtar kelime taramasında “deneyime açıklık ve özyeterlilik”, “deneyime açıklık ve benlik saygısı” ve “merak ve motivasyon” şeklinde tarama yapılmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı yıl 2018 olmasından bu yıla kadar çalışılan bütün araştırmaların içinden “deneyime açıklık” faktörünü ampirikal olarak ele alan sadece HEXACO ve Beş Büyük ölçekler dikkate alınmıştır. Dahil edilen kriter değerlendirmesi olarak; 1) benlik (ör., benlik saygısı ve özyeterlilik), motivasyon ve kişilik faktörleri arasındaki korelasyon katsayısı, 2) Kişilik faktörlerinden deneyim açıklık ölçeği bulunmaktadır. Araştırma sonrası elde edilen toplam makale sayısı 573’tür. Şekil 1’de gösterildiği üzere 573 makale arasından eşleşenler çıkarılmıştır ve 297’si kayıt altına alınmıştır. 297 makaleden 158 makale çıkarılarak uygunluğuna göre tam metin halinde kaydedilen 139 makale elde edilmiştir. İlişkili faktörler doğrultusunda 139 tane tam metin makaleden 129 tanesi çıkartılarak araştırmada kullanılmak üzere 10 tane makale kalmıştır. Araştırma kullanılacak makaleler belirlenen kriterler çerçevesinde inceleme yapılmıştır ve elde edilen veriler Tablo 2’de gösterilmiştir. Verilerin analizini ve korelasyonel ilişkisini detaylı incelemek adına Microsoft Excel ve matematik formülünden faydalanılmıştır.

Şekil 1. PRISMA Diyagramı

BULGULAR

Bu çalışmada, deneyime açıklık kişiliğinin benlik saygısı, özyeterlilik ve içsel motivasyon faktörleriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen korelasyonel katsayı değerleri için Tablo 1’de yer aldığı üzere deneyime açıklık, diğer alt faktörler olan benlik saygısı, yaratıcı özyeterlilik ($r = .20$) ve içsel motivasyon ($r = .39$) ile pozitif ve doğrudan ilişki fakat deneyime açıklık ile sosyal benlik saygısı arasında negatif ve doğrudan bir ilişki vardır ($r = -.13$). Yapılan çalışmalarda deneyime açıklık ile özyeterlilik ve sosyal benlik saygısı hariç diğer faktörler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 1. Deneyime Açıklık Faktörü ile Benlik İle İlgili Ölçeklerin Korelasyon Katsayıları

Yazar/lar	İlişkili Faktör	Kullanılan Ölçek	İlişkili Ölçek Faktörü	Katılımcı	İlişki Katsayısı
Aghababaei ve ark., 2016	HEXACO	HEXACO-60	Benlik saygısı	Iranian (422)	.22**
		RSE		Polish (221)	.17**
				Malay (255)	.20**
Aghababaei, ve ark., 2014	HEXACO	HEXACO-60	Merak	University of Tehran (165)	.34**
Ashton ve Lee, 2010	HEXACO	HEXACO-PI-R HEXACO-PI	Sosyal benlik saygısı	College students (1126)	-.13
Komaraju ve ark., 2009	Beş Büyük	NEO-FFI	İçsel motivasyon	Undergraduate students (308)	.26**
Feyter ve ark., 2012	Beş Büyük	NEO-FFI	Özyeterlilik	Belgium College (375)	.08
Sung ve Choi, 2009	Beş Büyük	Goldberg's Beş Büyük Faktör	İçsel motivasyon	North American Business School (430)	.30**
Trapnell ve Campbell, 1999	Beş Büyük	Goldberg Trait Taxonomy	Benlik	University of Oregon (187)	.39***
Thoms ve ark., 1996	Beş Büyük	NEO-FFI, NEO-PI	Özyeterlilik	Personnel (126)	.06
Karwowski ve ark., 2013	Beş Büyük	SCSS	Yaratıcı özyeterlilik	Poles/Polland (2674)	.34***
Erdle ve Rushton, 2011	Beş Büyük	BFI, SISE, RSE	Benlik saygısı	Huron University College (128)	.24**

** $p < .01$, *** $p < .001$

Deneyim açıklık faktörü ile benlik saygısı, özyeterlilik ve motivasyon arasındaki ilişkiyi ölçme hataları çıkartıldığında tahmini ortalama korelasyon (r_m) ve tahmini popülasyon korelasyon (r_c) sonuçları rastgele etki modeli kullanarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Cohen’s (1988) d korelasyon (r) etki katsayısı aralığı değerlerine göre “.10 küçük, .30 orta, .50 büyük, .70 çok büyük” sınıflandırılmaktadır. Buna göre bu çalışmada elde edilen

korelasyon katsayısı aralığı orta düzeydedir. Deneyime açıklık ve benlik saygısı faktörü ($r_m = 0,11$ ve $r_c = 0,11$) arasındaki ilişki pozitif ve doğru orantılıdır. Deneyime açıklık ve özyeterlilik faktörü ($r_m = 0,17$ ve $r_c = 0,17$) arasındaki ilişki pozitif doğru orantılıdır. Deneyime açıklık ve içsel motivasyon faktörü ($r_m = 0,29$ ve $r_c = 0,30$) arasındaki ilişki pozitif doğru orantılıdır. Deneyime açıklık ve tüm benlik faktörleri ($r_m = 0,21$ ve $r_c = 0,21$) arasındaki ilişki pozitif doğru orantılıdır. Farklı gruplarda heterojenliği test etmek için Q istatistiği kullanıldığından (Beyer, Young, Kuchibhatla & Krishnan, 2009), bu bakımdan benlik saygısı, özyeterlilik ve içsel motivasyonun Q istatistik değerlerinde anlamlı fark görülmemiştir.

Tablo 2. Deneyime Açıklık ve Benlik İle İlgili Ölçeklerin Arasındaki İlişkinin Meta-Analizi

Deneyim Açıklık	<i>k</i>	<i>N</i>	r_m	95% CI		r_c	<i>Q</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
				Düşük	Yüksek				
Benlik saygısı	5	2152	0,11	-0,17	0,38	0,11	1,57	4	0,81
Özyeterlilik	3	3175	0,17	-0,05	0,39	0,17	1,43	2	0,48
İçsel Motivasyon	2	738	0,29	0,25	0,33	0,30	1	1	0,31

Not: *k* = korelasyon çalışmalarının sayısı; *N* = örneklem sayısı; r_m = tahmini ortalama korelasyon; CI = r_m 'nin güvenirlilik aralığı; r_c = ölçme hatası dahil edilmeksizin tahmini popülasyon katsayısı.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kişiliğin alt faktörlerinden olan deneyime açıklık, benlik saygısı, özyeterlilik ve içsel motivasyon arasındaki ilişki bu çalışmada etraflıca incelendi. Araştırma yöntemi olarak kullanılan meta analiz, bu çalışmanın bulgularını önemli kılmaktadır. Benlik saygısı, özyeterlilik ve içsel motivasyonun aralarında pozitif ve doğrudan ilişki bulunmaktadır. Toplam korelasyon değerlerine bakıldığında içsel motivasyon 0.30'a yakın, benlik saygısı ve özyeterlilik ise 0.20'nin altında görünmektedir. Bunun yanı sıra Q istatistik değerinde anlamlılık görünmemesi yapılan diğer çalışmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmadığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı yapılan çalışmaların bahsedilen ilişkili faktörler arasında etkileşimin pozitif ve doğrudan olduğu görünmemektedir. Bu şekilde, benlik saygısı, özyeterlilik ve içsel motivasyon kişiliğin deneyime açık olma faktörünün alt özellikleri olduğu anlaşılmaktadır.

Özellikle içsel motivasyonun deneyime açıklığın temel güdülerinden olup sağlıklı kişilik gelişimi içinde olumlu etkisi bulunmaktadır. Yapılan diğer çalışmaların bulgularının toplam korelasyon değerlerinde anlamlı fark görülmemiştir. Bu şekilde içsel motivasyon deneyime açıklık yönünü karakterize eden bir özellik olarak görünmekte ve içsel motivasyonun bireyin duygularını harekete geçiren, eğilimlerini tetikleyen, işlevsel olması deneyime açıklığın açıkça belirtileri olarak kabul edilebilir.

Bununla beraber, deneyime açıklığa dair teorik olarak aynı fakat farklı ölçek türleri (ö.r., Beş Büyük ve HeXACO) kullanılmasına rağmen benzer sonuçlar üretmiştir. Farklı milleteler ve farklı yaş gruplarına heterojen açıdan bakıldığında özyeterlilik, benlik saygısı ve içsel motivasyonun deneyime açıklığın bir karakteristik özelliği olarak görünmektedir. Bu şekilde hem teorik hem de ampirik olarak bahsedilen kavramlar deneyime açıklığı temsil ettiği anlaşılır. Meta analizin Q istatistik değerleri, bu bulguları desteklemektedir.

Bu çalışma, 2018 yılına kadar yapılan çalışmalar dikkate almıştır. Yararlanılan çalışmaların belirli data veri tabanlarından (ö.r., APA ve PsycNet) olmasına özen gösterilmiştir. Geniş bir zaman dilimini kapsamaya rağmen, Q istatistiğindeki değişmezlik deneyime açıklığın alt faktörlerini belirgin şekilde göstermektedir. Bundan sonraki çalışmalarda deneyime açıklığın diğer pozitif psikolojik değerleri ile ilişkisi üzerinde çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu çalışmada farklı kültürel geçmişi ve farklı yaş grupları dahil edildiğinden bir sonraki çalışmalarda da benzer kültür ve benzer yaş aralıkları çalışılmasında faydalı olacağı umulur.

KAYNAKÇA

- Adams, S. G., & Gullotta T. (1989). *Adolescent life experiences*. New York: Brooks Cole.
- Aghababaei, N. (2012). Religious, honest and humble: Looking for the religious person within the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, 53, 880–883.
- Aghababaei, N., Błachnio, A., Arji, A., Chiniforoushan, M., Tekke, M., & Mehrabadi, A. F. (2016). Honesty–humility and the HEXACO structure of religiosity and well-being. *Current Psychology*, 35(3), 421-426.
- Aghababaei, N., Wasserman, J. A., & Hatami, J. (2014). Personality factors and attitudes toward euthanasia in Iran: Implications for end-of-life research and practice. *Death Studies*, 38, 91-99. doi: 10.1080/07481187.2012.731026
- Ashton, M., & Lee, K. (2010). Trait and source factors in HEXACO-PIR self and observer reports. *European Journal of Personality*. 24. 278 - 289. 10.1002/per.759.
- Bandura, A. (1994) Self-efficacy. In V.S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71–81). New York: Academic Press.
- Bandura, A. (1997) *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Basım, N.H., Çetin, F., & Tabak, A. (2009). Beş Faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 20- 34.
- Bassili, J. N. (2006). Promotion and prevention orientations in the choice to attend lectures or watch them online. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22, 444-455.
- Berlyne, D. E. (1960). *Conflict, Arousal and Curiosity*. New York: McGraw Hill.
- Cameron, J., & Pierce, W. D. (1994). Reinforcement, reward, and intrinsic motivation: A meta-analysis. *Review of Educational research*, 64(3), 363-423.
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2008). *Personality: Theory and research* (10th ed.). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Clark, M.H., & Schroth, C.A. (2010). Examining relationships between academic motivation and personality among college students. *Learning and Individual Differences*, 20, 19-24.

- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences, 2nd Edition*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Coşkun, D. Y., & Demirel, M. (2012) Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 42, 108-120.
- Decay, J., & Kenny, M.(1994). *Adolescent development*. Madison: Brown- Benchmark.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Eggers, J. H. (2000). Five-factor theory of personality: A new and useful lens to explore entrepreneurial action, or another useless dead-end? *Journal of Private Equity*, 4(1), 59-63.
- Erdle, S., & Rushton, J. P. (2011). Does self-esteem or social desirability account for a general factor of personality (GFP) in the Big Five? *Personality and Individual Differences*, 50(7), 1152-1154.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G.(1969). *Personality structure and measurement*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Feist, G. J. (1999). The influence of personality on artistic and scientific creativity. In R. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity: 272–296*. New York: Cambridge University.
- Hart, J., Stasson, M., M. Mahoney, J., & Story, P. (2007). The big five and achievement motivation: Exploring the relationship between personality and a two-factor model of motivation. *Individual Differences Research*. 5. 267-274.
- Hirsh, J., Deyoung, C., & Peterson, J. (2009). Metatraits of the Big Five differentially predict engagement and restraint of behavior. *Journal of personality*. 77. 1085-102.
- John L. Beyer, Robert Young, Maragatha Kuchibhatla & K. Ranga R. Krishnan (2009) Hyperintense MRI lesions in bipolar disorder: A meta-analysis and review, *International Review of Psychiatry*, 21:4, 394-409.
- Johnson, D. & Johnson, R. (1985). Motivational process in cooperative, competitive and individualistic learning situations. In C. Ames & R. Ames (Eds.). *Research on motivation in education*. USA: Academic.
- Karwowski, M., Lebuda, I., Wisniewska, E., & Gralewski, J. (2013). Big Five personality traits as the predictors of creative self-efficacy and creative personal identity: does gender matter?. *The Journal of creative behavior*. 47. 215-232. 10.1002/jocb.32.
- Kaufman, S. B., Quilty, L. C., Grazioplene, R. G., Hirsh, J. B., Gray, J. R., Peterson, J. B., & DeYoung, C. G. (2016). Openness to experience and intellect differentially predict creative achievement in the arts and sciences. *Journal of personality*, 84(2), 248-258.
- Kelly, W., & L. Johnson, J. (2006). Time use efficiency and the Five-Factor model of personality. *Education*. 125, 511-514.
- Komarraju M., & Karau S.J. (2005). The relationship between the Big Five personality traits and academic motivation. *Personality and Individual Differences*, 39, 557-567.
- Komarraju, M., Karau, S.J., & R. Schmeck, R. (2009). Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences – Learn Individ Differ*. 19. 47-52. 10.1016/j.lindif.2008.07.001.

- Korkmaz, A. (2003). *Kariyer yönetimi ve kariyer planlama* (Yüksek lisans tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye.
- Lee, K., & C. Ashton, M. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research - Multivariate Behavres*, 39, 329-358.
- McCrae, R. R. (1987). Creativity, divergent thinking, and openness to experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 1258-1265.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1991). Adding Liebe und Arbeit: The full five-factor model and well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 227–232.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1991). The NEO Personality Inventory: Using the five-factor model in counseling. *Journal of Counseling and Development*, 69, 367-372.
- McCrae, R. R. (1993). Openness to Experience as a basic dimension of personality. *Imagination, Cognition and Personality*, 13(1), 39-55.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 825–847). San Diego, CA: Academic Press.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1996). Toward a new generation of personalities: Theoretical contexts for the fivefactor model. In J. S. Wiggins (Ed.), *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives* (pp. 51–87). New York: Guilford.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of internal medicine*, 151(4), 264-269.
- Neff, K. D., Hseih, Y., & Dejithirat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self and Identity*, 4, 263–287.
- O'Neil, H. F. & Drillings, M. (1994). *Motivation: Theory and Research*, Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Peterson, E. R., & Whiteman, M. C. (2007). ‘‘I think I can, I think I can...’’: The interrelationships among self-assessed intelligence, self-concept, self-efficacy and the personality trait intellect in university students in Scotland and New Zealand. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 959–968.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri (Probationary teachers' level of inclination to multi-cultural education). *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164
- Recepöđlu, E., & Çađatay K., A. & Şahin, F. & Er, E. (2013). Öğretim Elemanlarının Kişilik Özellikleri ile Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Turkish Studies*, 8, 603-617.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. New York: Princeton University.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Salmivalli, C., Kaukiainen, A., Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K. M. (1999). Self-evaluated self-esteem, peer-evaluated self-esteem, and defensive egotism as predictors of adolescents' participation in bullying situations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(10), 1268-1278.

- Sanchez-Cardona, I., Rodriguez-Montalbán, R., Acevedo-Soto, E., Lugo, K. N., Torres-Oquendo, F., & Toro-Alfonso, J. (2012). Self-efficacy and openness to experience as antecedent of study engagement: An exploratory analysis. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2163-2167.
- Schmitt, F., & Lahroodi, R. (2008). The epistemic value of curiosity. *Educational Theory*, 58, 125 - 148.
- Sung, S. & Choi, J. (2009). Do Big Five personality factors affect individual creativity? The moderating role of extrinsic motivation. *Social Behavior and Personality: an international journal*. 37. 10.2224/sbp.2009.37.7.941.
- Thoms, P., S. Moore, K., & S. Scott, K. (1996). The relationship between self-efficacy for participating in self-managed work groups and the Big Five personality dimensions. *Journal of Organizational Behavior*. 17. 349 - 362.
- Trapnell, P.D., & Campbell, J. (1999). private self-consciousness and the Five-Factor model of personality: Distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology*. 76. 284-304. 10.1037/0022-3514.76.2.284.
- Ulu, M., & Bulut, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin HEXACO İle Ölçülmesi. *Bilimname*. 2, 443-463.
- Village, A. (2011). Outgroup prejudice, personality, and religiosity: Disentangling a complex web of relationships among adolescents in the UK. *Psychology of Religion and Spirituality*, 3(4), 269–284.
- Viswesvaran, C., & Ones, D.S. (2003). Measurement error in “big five factors” personality assessment. In B. Thompson (Ed.), *Score reliability-contemporary thinking on reliability issues* (pp. 245-257). California: Sage Publications.
- Wasti, S., Lee, K., Ashton, M., & Somer, O. (2008). Six Turkish personality factors and the HEXACO model of personality structure. *Journal of Cross-cultural Psychology*. 39. 665-684. 10.1177/0022022108323783.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik özellikleri ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.
- Zeigler-Hill V., Holden C. J., Enjaian B., Southard A. C., Besser A., Li H., & Zhang Q. (2015). özyeterlilik instability and personality: The connections between feelings of self-worth and the five dimensions of personality. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41, 183–198. <http://dx.doi.org/10.1177/0146167214559719>
- Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 82-91.